

Provjeri činjenice. Vakcine spašavaju živote.

Autorka:
Tijana Velimirović ■

Raskrinkavanje.me

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Proces imunizacije u Crnoj Gori

U Crnoj Gori je do trenutka
pisanja ovog teksta
vakcinisano **233 183**
građana.

Odnosno, nešto više
od **36%** ukupne
populacije.

I kada je imunizacija
u pitanju kaskamo za
Evropom. U cijeloj
Evropi je do sada
vakcinisano
više od polovine
ukupnog
stanovništva:

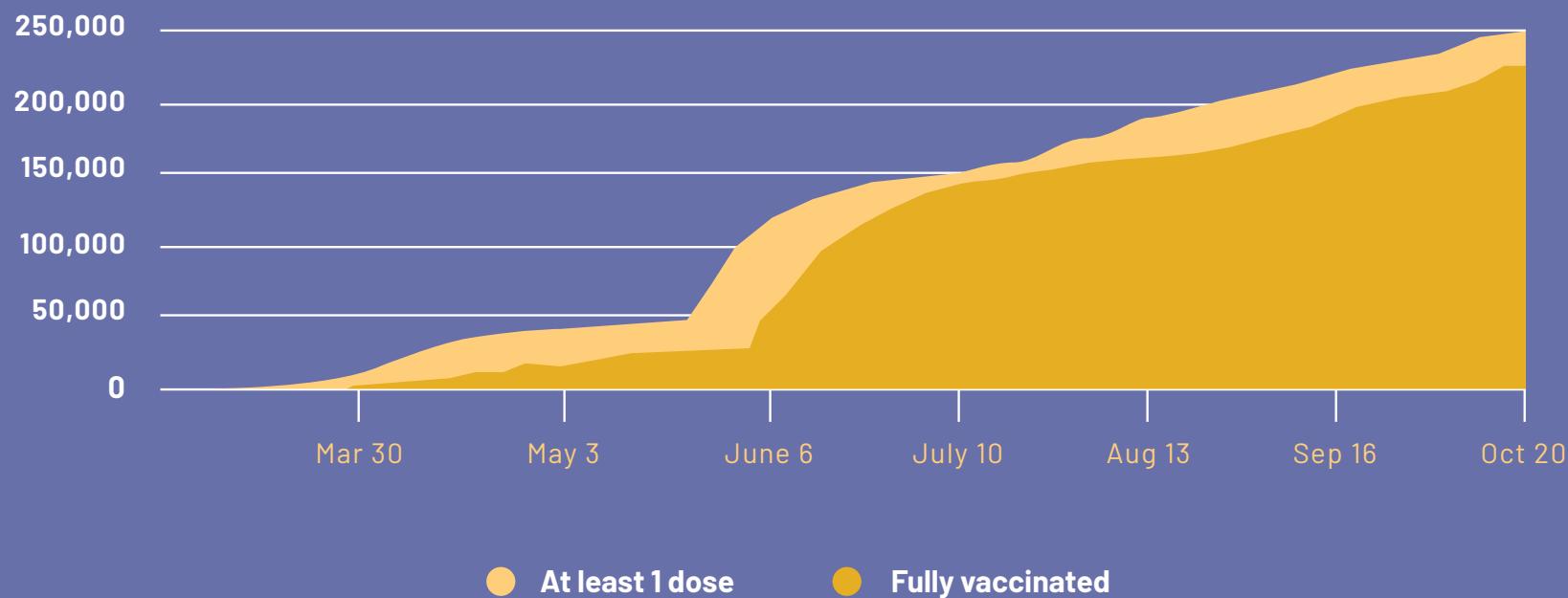

U Crnoj Gori građani mogu primiti
doze vakcina Pfizer-BioNTech, AstraZeneca,
Sputnik V, kao i Sinopharm.

Source: Official data collated by Our World in Data. This data is only available for countries which report the breakdown of doses administered by first and second doses in absolute numbers.

No, sjetimo se i kako je počelo. Prve vakcine su u Crnu Goru stigle krajem februara prošle godine, kada su počeli da ih primaju zdravstveni radnici, kao i pripadnici ranjivih grupa, među kojima su tada prvi bili korisnici doma starih u Risnu. Masovna imunizacija je počela u maju, i u početku je odziv građana bio obećavajući. Iznenadio je broj zainteresovanih građana koji su čak i "preko reda" čekali u kolonama ispred vakinalnih punktova kako bi primili prvu dozu vaccine protiv koronavirusa. Međutim, nakon što su vakcinu primili svi oni koji su je željno iščekivali, tempo se usporava i posljednjih mjeseci broj vakcinisanih jako sporo raste.

Prema posljednjem istraživanju Ipsosa, rađenom krajem jula, broj građana koji neće da se vakcinišu od januara do jula pao je sa 44 na 35 odsto. U saopštenju o istraživanju piše da pola građana Crne Gore koji se još nijesu vakcinisali protiv koronavirusa planiraju to da urade, dok trećina kaže da neće da se vakciniše. Ostali su još neodlučni. Među neodlučnima su češće ljudi koji

kažu da nijesu dovoljno informisani na ovu temu, dok su među onima koji neće da se vakcinišu češće ljudi koji nemaju povjerenja u zdravstvene institucije i koji nijesu zabrinuti da će se zaraziti koronavirusom, kao i oni koji sumnjuju u sve vakcine i smatraju da bi ih generalno trebalo izbjegavati.

Efekti “vakcina diplomatiјe”

Građani Crne Gore su uglavnom mogli da biraju da li će primiti Pfizer-BioNTech, AstraZeneca, Sinopharm ili Sputnik V. Imunizacija je započela ruskom Sputnik vakcinom, međutim najviše građana primilo je kinesku vakcinu – koja je stigla u najvećem broju doza. Putem COVAX mehanizma, u Crnu Goru je dopremljen veliki broj doza AstraZeneca vakcine. Krajem ljeta su počele redovno pristizati i doze Pfizer vakcine.

Nametnuto se pitanje, uglavnom među skeptičnim građanima, koju vakciju primiti? Za određene vakcine navijali su određeni mediji. Informacije na koje su građani nailazili bile su upakovane u propagandne narative i dezinformativne kampanje.

Vakcine koje su dolazile sa Zapada, je uglavnom pratila negativna kampanja od strane “konkurentskih proizvođača” iz Rusije i Kine... Iako bi bilo očekivano da transparentnost povećava kredibilitet, transparentno objavljivanje podataka o praćenju bezbjednosti vakcina proizvedenih u zapadnim zemljama iskorišćeno je za kampanju podrivanja povjerenja u njihovu sigurnost

i efikasnost. Tako je od transparentno objavljenih nuspojava vakcina izgrađen efektivan propagandni narativ o fatalnim posljedicama koje očekuju svakoga ko se usudi da ih primi. I sama Evropska unija je upozorila na organizovanu kampanju i pro-kremaljske dezinformacije koje se, kako su tada kazali, smišljeno šire u cilju podrivanja povjerenja u vakcine. Ruska vakcina, iako prva koja je došla u naš region – još uvijek nije odobrena od strane Svjetske zdravstvene organizacije i Evropske agencije za ljekove i o njoj i dalje vrlo malo znamo. Ipak, može se zaključiti da je reklamna kampanja koja je pratila Sputnik V vakciju, možda i nadmašila sve ostale. Bilo da je riječ o riječima hvale koje su o njoj imali uglavom medicinski radnici povezani sa Rusijom, govoreći da je Sputnik vakcina najbolja od svih proizvedenih, vakcina koja vam ne može prouzrokovati nikakve nuspojave i vakcina koju ćete najlakše podnijeti. Mediji koji su učestvovali u njenoj promociji izvještavali su uglavnom pristrasno, bez nuđenja konkretnih dokaza i tu priliku su koristili za diskreditaciju zapadnih vakcina.

Svjetska zdravstvena organizacija je početkom maja odobrila upotrebu kineske Sinopharm vakcine, i tek tada smo zapravo dobili neke pouzdane podatke iz ispitivanja ove vakcine. Međutim, iako se do tada o njenoj sigurnosti i efikasnosti nije praktično ništa znalo, građani Crne Gore su je rado birali. Možda zbog toga što ovu vakcinu prati umirujući narativ: kineska vakcina je proizvedena starom dobrom, poznatom tehnologijom, na taj način se

vakcine rade decenijama, puno je vremena u to uloženo, pa je samim tim i sigurna.

Naravno, u izboru vakcine ne treba da se vodimo spoljнополитичким preferencama nego savjetima ljekara. Individualno oni će nam preporučiti najbolju vakcincu za nas, a generalno, ono što svima preporučuju je da je svaka vakcina bolji izbor od odbijanja vakcinacije.

Dezinformacije i teorije zavjere o vakcini

Od početka pandemije do trenutka pisanja ove analize, naša platforma Raskrinkavanje.me raskrinkala je više od 150 lažnih tvrdnji koje su se isključivo ticali vakcine protiv koronavirusa.

Analiza obrađenih tekstova ukazuje na to da se dezinformacije o vakcini šire kroz nekoliko dominantnih narativa.

Čipovanje vakcinom je od početka izrazito zastupljena teorija zavjere. Njom se utiče na populaciju da ne učestvuje u procesu imunizacije zbog straha da će danonoćno biti "praćeni". Teorija o čipovanju se dalje uklapa u šire teorije zavjere, poput one o skrivenim moćnicima koji kontrolišu svijet, te u doslihu s tehnološkim kompanijama rade na depopulaciji.

Kako je krenula imunizacija, jedna od najopasnijih obmana bila je ona da vakcine izazivaju neplodnost, jer je proizvela efekat među građanima/kama koji su izražavali zabrinutost za svoje reproduktivno zdravlje, ako se vakcinišu. I ovaj dezinformativni narativ uklapa se u šire narative o smanjenju svjetske populacije i globalnoj

zavjeri farmakomafije čiji je cilj da što više ljudi bude bolesno.

Opasni narativi o izmišljenim smrtnim slučajevima nakon vakcinacije predstavljaju veliku prijetnju zdravlju građana/ki kao i javnom zdravlju, a ovakve dezinformacije dijele se na društvenim mrežama po nekoliko hiljada puta. Kako bi podržali i širili narativ da se od vakcine umire, potrudili su se dežurni teoretičari zavjere, pa su tako podijeljene hiljade dezinformacija o povećanju smrtnosti ili smrtima poznatih ličnosti povezanih sa vakcinom.

Kada su u pitanju dezinformacije o sastavu vakcine, analizirali smo stotine lažnih objava u kojima se tvrdilo da COVID-19 vakcina sadrži, između ostalog, djelove abortiranih fetusa, toksine, zagađivače, materijale za izmjenu DNK, RFID identifikatore, agense koji uzrokuju sterilnost, kancerogene materije, pa čak i ostatke laboratorijskih majmuna.

Prema podacima Centra za borbu protiv digitalne mržnje ogromna većina dezinformacija i teorija zavjere protiv COVID-19 dolazi od samo 12 ljudi na društvenim mrežama.

A onda se dijeli među hiljadama, pa i stotinama hiljada. Onlajn prostor je savršeno tlo za širenje teorija zavjere, jer se i sa drugih govornih područja lako prevode i dolaze do domaćih i regionalnih korisnika.

Istraživanja javnog mnjenja koja su se sprovodila u prethodnom periodu nam pokazuju da ove dezinformacije itekako imaju uticaja na građane. Posljednje istraživanje UNICEFA-a oktrilo nam je da 35% građana Crne Gore vjeruje u teoriju zavjere da su svjetske elite napravile COVID-19 da bi genetski modifikovale ljude kroz vakcinu protiv virusa. Tri petine građana (61%) u Crnoj Gori vjeruje da postoji tajna grupa moćnika koja kontroliše događaje u svijetu.

Istraživanja širom svijeta ukazuju na to da strah povećava sklonost ljudi ka vjerovanju u teorije zavjere. Crnogorsko istraživanje na ovu temu pokazuje ne samo da mlađi manje vjeruju u teorije zavjere o koronavirusu, već i da ih je manje strah od COVID-a-19. Dok 44 odsto građana Crne Gore vidi koronavirus kao ozbiljnu prijetnju za njih lično, to isto izjavljuje 25 odsto mlađih uzrasta 18–29 godina.

Pitali smo psihološkinju, zašto je to tako, koji su razlozi zbog kojih će neko povjerovati da ga Bil Gejs prati, umjesto da vjeruje u važnost imunizacije i to koliko ga vakcina zapravo štiti od teških oblika bolesti?

“U situacijama velike neizvjesnosti i nekih velikih tragedija, katastrofa koje nas sve snađu kao čovječanstvo, mi težimo da se nekako okupljamo u grupe i to je u socijalnoj psihologiji prepoznato kao sociologija mase. U toj psihologiji mase ne razmišljamo više “svojom glavom”, odnosno prihvatom i stavove i razmišljanja i zaključke od ostalih ljudi i na taj način funkcionišemo i na tome ustvari počivaju i mediji – na psihologiji mase. Ja zaista razumijem da su ljudima potrebne informacije i da svako nalazi način na koji će da se suočava sa ovim problemom, ali svakako i mi kao društvo i kao pojedinci – treba da imamo odgovornost prema informacijama koje se pružaju, na dostupnost tim informacijama, i moramo imati izuzetno razvijeno kritičko mišljenje.”

— Lidija Pejović, psihološkinja

Opasna dezinformaciona kampanja definitvno je obilježila pandemiju koronavirusa, i još uvijek se ne smiruje. Ono što je važno je da se shvati njen opseg i opasnost koje donosi za javno zdravlje i sveukupno čovječanstvo. Faktčekeri provjeravaju sadržaj koji se dijeli na društvenim mrežama na dnevnom nivou, ali količina teorija zavjere i lažnih vijesti često je nedokučiva. Kada uzmemu u obzir opseg vakcinacije, stavove javnog mnjenja, prisutnu propagandu i dezinformacije, možemo zaključiti da nam je potrebna sveobuhvatna društvena kampanja. Ministarstvo zdravlja Crne Gore pokrenulo je kampanju u kojoj je promovisalo važnost vakcinacije

i ukazalo na brojne dezinformacije koje se tiču virusa i vakcine. Međutim, jasno je da se i institucije i mediji moraju snažnije uključiti u ovu važnu borbu. Osim što podrivaju demokratiju i društvenoi razvoj, u ovoj situaciji dezinformacije predstavljaju veliku opasnost javnom zdravlju, koje je u svakom slučaju - najvažnije. Vanredne slučajevi zahtijevaju od nadležnih institucija da donose brze odluke i te odluke moraju se ticati i ove važne teme. Transparentniji pristup građanima sa tačnim, provjerenim informacijama i snažna kampanja koja će ukazivati na teorije zavjere o vakcini, moraju biti jedan od prioriteta zdravstvenih institucija.

**Provjeravajte
činjenice.
Vakcine
spašavaju
živote.**

Ovaj publikacija nastala je kao dio projekta koji podržava Balkanski fond za demokratiju (BTD), projekta američkog German Marshal fonda i američkog naroda kroz Američku agenciju za međunarodni razvoj (USAID) a koji sprovodi Centar za demokratsku tranziciju. Stavovi i mišljenja ne odražavaju stavove i mišljenja BTD-a, GMF-a, USAID-a i Vlade Sjedinjenih Američkih država.